

De første til Målselv kom fra Rana og Hemnes-distriket!

Jon Johnsen, og ryddet seg gård. De ryddet gården Øvre Rossvoll, men fant seg aldri til rette der, og forsøkte seg andre steder i dalen. Lars oppveidet i Elveskiftningen. Hans ryddet seg gården Leirbekkmoen på den andre siden av elven.

I 1804 døde Lars i Lofoten. Hans kone Elisabeth fortsatte å bo på Øvre Rossvoll, ettersom nryddingen i Elveskiftningen ikke ble noe av. I Lars sted, kom en annen hemnesværing, Anders Larssen fra Fjeldal i Korgen, sammen med Marit Jonsdatter av samme slekt (søstra til Elisabeth). De overtok gården. En stesønn av Hans Jonsen på Leirbekkmoen kom også til å bli bosatt på denne gården.

Jon Hansen skal etter alt å dømme ha reist tilbake til Leirskardalen og Finnbakken. Der døde han i 1806. Kona, Kirszen, døde trolig i Målselv.

Men nå var ikke ranaværingene og korgværingene de eneste som kom til Målselv, selv om de var de aller første. Fra Herringbotn i Vefsn kom fire brødre til Målselvdalen. Nils, Erik, Hogne og Mikkel Jakobsønner het de. De var karer i sin beste alder, i

- av Tore Bratt -

Lars og Hans. Lars og Hans var gift med søstrene til de to Jamtli-brødrene, Elisabeth og Marit. De startet rydningsarbeidet i 1888.

Men Nilssønne Christen og Tomas var i dalen året før. De var visstnok dugelige tømmermenn, og de ble tinget til å bygge hus for de såkalte kondisjonerte i den tids fogderi. Christen var barnlös enkemann, og Tomas var ugift da han kom til Målselv. Christen var gift med Rakel Persdatter, datter av Per Larsen Rossvoll, fra Rossvoll (Rufsvold) i Nord-Rana. Det er trolig fra denne plassen Rossvoll-navnet på gården i Målselv, stammer fra.

Tomas og Christen ble visstnok sendt opp i Målselvdalen i 1787 for å høge tømmer, og det er på denne måten kjennskapen til denne gavmilde dalen skulle ha spredt seg til deres hjembygger. De fikk lyst til å slå seg ned der, og fikk oppover sine søstre og deler av den innfiedede slekt fra Leirskardalen året etter.

Men historien slik den virkelig er, forteller noe annet. De som før 200 år siden, i 1787/88, kom til denne dalen i Indre Troms var rana

ga begrenset avkastning, og det ble naturlig å søke til Målselvdalen med sine vide vider og fruktbare jord.

Trolig reiste de sjøveien til Målselv. De fleste i Rana og Korgen-området i den tiden drev fiske, også i Lofoten. De hadde garn, båter og annet fiskeutstyr. Necie ved Røssaga hadde de sine naust og buer. Dette viser gamle skrifter fra Rana.

Når det gjelder årsaken til at ikke flere fra distriket reiste til Målselv, er det trolig slik at den tids høykonjunkturer fikk de fleste til å bli der de var. Fisket i Lofoten var svært bra, og produktive fiskerdsråper som line og torskegarn ble tatt i bruk. Prisene på fisk og fiskeprodukter gikk sterkt opp i de tider, og lite fristet egentlig folk til å satse på en usikker tilværelse som rydningsmann i Målselvdalen.

I ettertid ble det da heller ingen utflytting. Krigs- og nødsårene i 1807-1814, stoppet muligheten til å ta opp rydningsarbeid, og da denne perioden var over var nesten en mannsalder gau. Kontaktun mellom utvinterne og hjembyggende i Rana og Korgen var ikke særlig god.

Endre Finbak ned Leirskardalen i Hemnes i bakgrunnen. Han sitter omtrent der de gamle driftsbygningene sto.
(Foto: Øyvind Bratt)

år siden, i 1787/88, kom til denne

vakre dalen i Indre Troms var rana- væringer fra gården Ner-lia i Jamt- lia, og hennes væringer fra Fin- bakken gård i Leirskardalen.

I sommer i tidsrommet 26.-28. juni skal 200 års jubileet feires i Målselv.

I dag utgjør etterkommerne etter disse viljesterkede helgelend- sager gårdsnavnet fra Leirskar- daten i behold som slektsnavn.

Finnbakken skriver de seg for - og det er Målselv-varianten av det opprinnelige gårds-

navnet på heimgården i Leir- skardalen. Det finnes forøvrig en Øvre og Nedre Finnbakken gård i Målselvdalen i dag.

Det er også to gårder ved navn Øvre og Nedre Rossvoll (troig etter den tids benevnelse på Røssvoll i Rana — Rufsvold), og man finner også i dag Mål- selv-folk med Rossvoll som slektsnavn.

Det er også hevdet at det var Jon (ble skrevet Jon Hansen i gamle dokumenter fra Rana) Hansen som var den første ryd- ningsmann fra Helgeland i Målselvdalen.

Jon Hansen var imidlertid ikke den første som kom til Målselv av helgelendingene. Hans to svigersønner og to sønner kom før han.

I gamle skrifter står det å lese etter konstituert fogd i Seniens fogderi, Echorn, som var på befaring i Målselvtraktene i 1797: «Det er påfølgende hvor mange av rydningsmennene som er nordlendinger fra Hel-

ver sine søstre og deler av den unngittede slekt fra Leirskar- dalen året etter.

Jon Hansen kom samme året, og da i en alder av 65 år. Med seg hadde han sin kone Kirsten Eriksdatter, som var 67 år. Hun var fra Langfjellet gård i Plurdalen, Nord-Rana.

Henne knyter det seg en spesiell slektsgang til. Hennes oldefar var Øgar Gregusson, fra Jemtland, som bosatte seg i Jamtia i Nord-Rana ca. 1645.

Mange ekte ranaværingar, faktisk de fleste i dag, stammer fra han. Christen og Tomas Nils- sen stammet imidlertid ikke fra han. Kirsten og Jon ryddet gården Finnbakken (oppkalt etter hjemstedet i Leirskardalen), trølig i 1789. En gård som senere ble delt til Øvre og Nedre Finnbakken. (1789 ble forøvrig det store rydningsgaret i Mål- selv-dalen.)

De overlot nemlig plassen til Johan Bernhard Kreutzer i 1800, mot at de fikk kár på gården for livstid. Finnbakken ble så delt i 1850 av Kreutzer, slik den rette maade at dyrik Jor- den». Disse skulle altså være de første, men var det ikke. Fogd Holmboes versjon stemte altså ikke. Den var en versjon som tok sikte på å sette seg selv i sentrum som gjerningsmannen bak innvandringen.

Nedtegnelser i statsarkivet, og i eldre bygdeskritter fra Målselv tyder på at Echorns syn på hvem som kom først nok er det riktige, selv om hans tenmer- hogger-påstand er vel dryg.

Den korrekte historien har Echorn forklart slik: De fire første rydningsmennene i Målselvdalen var de to brødre det ble kalt Øvre og Nedre Rossvoll. Nedre Rossvoll ble ryddet av de to brødre fra Rana. Litt lengre opp i dalen drev Lars og Hans, sønnene til

len. Nils, Erik, Hogne og Mik- kel Jakobssønner het de. De var karer i sin beste alder, i slutten av 30 årene, og kom egentlig oppover som bygningsmenn. De ryddet sammen plassen Brodersstad like ved Finnbakken. Senere skilte de lag, og gården Moen og Fredriksborg ble ryddet.

Nå fikk de første rydnings- mennene skryt for sin innsats. Amtmann Sommerfeldt var ikke eng i Echorns vurdering utover hvem som kom først til dalen. Han har notert seg at de fleste rydderne viste seg som verdige nybyggere, i motset- ning til Echorns noe negativ beskrivelse av helgelendingene som nybyggere. Sommerfeldt sier følgende: De var visseleg anseete for et vindskibelig folk, og et folk som ved at benytte seg saavel av søen som deres jorde.

Hvor kommer så de mange gudbrandsdølene, østerdølene og trønderne inn i bildet? De kom, men ikke før i 1789, før å rydde seg gårder. Først av disse var gudbrandsdølene Lasse Olsen, med sønnen Ole og Ole Barddosen. Gårdene Fager- lidal, Olsborg og Brorstad ble ryddet. Siden kom mange flere fra disse strøkene, og gården ble mange.

Et spørsmål man så kan stille er hvorfor reiste ranaværingene og hennes væringerne til Mål- selv-dalen? Hvordan kom de seg dit, og hvorfor kom det ikke flere enn de syv familiene som slo seg ned der?

Årsaken til utvandringen var nok den tids trange kár i Rana-distriket. De bodde i trange daler, der gårdene tilhørte proprietären. Overskuddet av befolkningen måtte søke seg andre steder. På gården Finn- bakken bodde det flere familiær bekjent ikke flere enn Endre Finnbak-slekta som stammer fra Jon Hansen. De øvrige med gårdsnavnet som slektsnavn har tatt navnet i ettertid, og noen skal vissnok stamme fra Israelslekta, som også hadde familie medlemmer (Inge- brigt og Christen), som utvand- ret til Målselvdalen.